

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

VELIKO VIJEĆE

PREDMET STUMMER protiv AUSTRIJE

(zahtjev br. 37452/02)

PRESUDA

STRASBOURG

7. srpnja 2011.

Ova presuda je konačna, ali može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Ovaj prijevod financiran je uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) i ne obvezuje Sud. Za više informacije pogledajte detaljnu napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012.

La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

U predmetu Stummer protiv Austrije,

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući u Velikom vijeću sastavljenom od:

Jean-Paul Costa, *Predsjednik*,
Nicolas Bratza,
Peer Lorenzen,
Françoise Tulkens,
Josep Casadevall,
Corneliu Bîrsan,
Anatoly Kovler,
Elisabeth Steiner,
Alvina Gyulumyan,
Dean Spielmann,
Sverre Erik Jebens,
Dragoljub Popović,
Giorgio Malinverni,
George Nicolaou,
Ann Power,
Kristina Pardalos,
Vincent A. de Gaetano, *suci*,

i Vincent Berger, *Jurisconsult*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost dana 3. studenog 2010. i 25. svibnja 2011.,

donosi slijedeću presudu koja je usvojena potonjeg datuma:

POSTUPAK

1. Postupak je pokrenut zahtjevom (br. 37452/02) protiv Republike Austrije podnesenim Sudu prema članku 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) od strane austrijskog državljanina, g. Ernst Walter Stummera („podnositelj zahtjeva”), dana 14. listopada 2002.

2. Podnositelj zahtjeva, kojem je dodijeljena pravna pomoć, zastupan je od strane g. A. Bammera, odvjetnika iz Beča. Austrijsku Vladu („Vlada”) zastupao je njihov zastupnik, ambasador H. Tichy, Šef odjela za međunarodno pravo Federalnog ministarstva europskih i međunarodnih odnosa.

3. Podnositelj zahtjeva žalio se da je diskriminiran time što nije uključen u sustav mirovinskog osiguranja kao zaposleni zatvorenik, te da iz tog razloga nije ostvario pravo na mirovinu. Pozivao se na članak 4. te u biti također na članak 14., u svezi s člankom 4. ili člankom 1. Protokola br. 1.

4. Zahtjev je dodijeljen u rad Prvom odjelu Suda (pravilo 52, st. 1 Poslovnika Suda). Dana 11. listopada 2007. proglašen je dopuštenim od

strane Vijeća sastavljenog od slijedećih sudaca: Christos Rozakis, Anatoly Kovler, Elisabeth Steiner, Khanlar Hajiyev, Dean Spielmann, Sverre Erik Jebens i Giorgio Malinverni, te također Søren Nielsen, tajnik odjela. Dana 18. ožujka 2010. Vijeće tog odjela sastavljeno od idućih sudaca: Christos Rozakis, Anatoly Kovler, Elisabeth Steiner, Dean Spielmann, Sverre Erik Jebens, Giorgio Malinverni i George Nicolaou, kao i Søren Nielsen, tajnik odjela, ustupilo je nadležnost u predmetu Velikog vijeća, nakon što nijedna stranka nije prigovorila ustupanju (članak 30. Konvencije i pravilo 72).

5. Sastav Velikog vijeća određen je sukladno odredbama članka 26. st. 4. i 5. Konvencije i pravilu 24. Poslovnika Suda.

6. Podnositelj zahtjeva i Vlada su podnijeli daljnja pisana zapažanja (pravilo 59. st. 1.) o meritumu.

7. Glavna rasprava održana je u javnosti u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 3. studenog 2010. (pravilo 59., st. 3.).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *za Vladu*

gđa B. OHMS,	<i>zamjenica zastupnika,</i>
gđa I. KÖCK,	<i>odvjetnica,</i>
g. E. D'ARON,	
gđa A. JANKOVIC,	<i>savjetnici;</i>

(b) *za podnositelja zahtjeva*

g. A. BAMMER,	<i>odvjetnik</i>
---------------	------------------

Sud je saslušao obraćanje od strane gđe. Ohms i g. Bammera, kao i odgovore od strane gđe. Ohms, gđe. Köck i g. Bammera na pitanja postavljena od strane sudaca.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

8. Podnositelj zahtjeva rođen je 1938. i živi u Beču. Oko dvadeset osam godina svog života proveo je u zatvoru. Dulja vremenska razdoblja tijekom izdržavanja zatvorskih kazni proveo je radeći u zatvorskoj kuhinji i pekarnici. Kao zatvorenik koji je radio podnositelj zahtjeva nije bio uključen u sustav mirovinskog osiguranja prema Općem zakonu o socijalnom osiguranju. Međutim, od 1. siječnja 1994. bio je uključen u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti u pogledu vremena koje je proveo radeći u zatvoru.

9. Dana 8. veljače 1999. podnositelj zahtjeva podnio je Uredu za mirovinsko osiguranje radnika (*Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter – „Mirovinski ured“*) zahtjev za prijevremenu mirovinu.

10. Odlukom od 8. ožujka 1999. Mirovinski ured odbio je njegov zahtjev iz razloga što podnositelj nije sakupio 240 radnih mjeseci, koji su predstavljali minimum za prijevremenu mirovinu. Uz odluku je bio priložen i popis razdoblja osiguranja podnositelja zahtjeva, počevši od listopada 1953. pa do veljače 1999. Prema tom popisu, podnositelj zahtjeva prikupio je svega 117 mjeseci osiguranja. Popis ukazuje na dulja razdoblja tijekom kojih nisu plaćani nikakvi doprinosi, posebice između svibnja 1963. i svibnja 1964., srpnja 1965. i rujna 1968., lipnja 1969. i siječnja 1974., travnja 1974. i ožujka 1984., lipnja 1984. i svibnja 1986. i od veljače 1987. do travnja 1994. Niz mjeseci između svibnja 1994. i veljače 1999., tijekom kojih je podnositelj zahtjeva primao naknadu za nezaposlene odnosno nužnu pomoć sukladno Zakonu o osiguranju za slučaj nezaposlenosti, uzeti su u obzir kao zamjenska razdoblja.

11. Nakon toga, podnositelj zahtjeva podnio je tužbu protiv Mirovinskog ureda pred Radnim i socijalnim sudom u Beču (*Arbeits- und Sozialgericht*). Tvrdio je da je ukupno radio dvadeset osam godina u zatvoru te da bi se broj mjeseci tijekom kojih je radio u tom razdoblju trebali uzeti u obzir kao mjeseci osiguranja u svrhu ocjene njegovih ostvarenih mirovinskih prava.

12. Dana 4. travnja 2001. Radni i socijalni sud odbio je tužbu podnositelja zahtjeva. Potvrdio je da podnositelj nije ispunio minimalan broj mjeseci osiguranja. Pozivajući se na članak 4. st. 2 Općeg zakona o socijalnom osiguranju, sud je primijetio da zatvorenici koji obavljaju obvezni rad tijekom izdržavanja svoje zatvorske kazne ne doprinose obveznom fondu mirovinskog osiguranja. Prema ustaljenoj praksi Vrhovnog suda (presuda 10 ObS 66/90 od 27. veljače 1990. i presuda 10 ObS 52/99s od 16. svibnja 1999.), njihov je rad proizlazio iz pravne obveze, te se time razlikovao od rada osoba zaposlenih na temelju ugovora o radu. Razlika u

postupanju predviđena zakonodavstvom o mirovinskom osiguranju nije se stoga činila diskriminatornom.

13. Podnositelj zahtjeva je sada putem odvjetnika podnio žalbu. Tvrdio je posebice da tekst članka 4. st. 2. Općeg zakona o socijalnom osiguranju nije razlikovao između rada na temelju pravne obveze i onog na temelju ugovora o radu. Štoviše, takvo razlikovanje nije bilo objektivno opravdano. Od 1993. godine zatvorenici koji su radili bili su u sustavu osiguranja za slučaj nezaposlenosti. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva nije bilo razloga zašto ne bi bili uključeni i u mirovinski sustav.

14. Dana 24. listopada 2001. Žalbeni sud u Beču (*Oberlandesgericht*) odbio je žalbu podnositelja zahtjeva. Našao je da je Radni i socijalni sud pravilno primijenio materijalno pravo. Prema ustaljenoj praksi Vrhovnog suda, zatvorenici koji obavljaju obvezni rad nisu se nalazili u istoj situaciji kao obični zaposlenici za potrebe članka 4. st. 2. Općeg zakona o socijalnom osiguranju te stoga nisu potpadali pod sustav obveznog mirovinskog osiguranja. Činjenica da su nakon izmjena Zakona o izvršenju kazne zatvora iz 1993. bili u sustavu osiguranja za slučaj nezaposlenosti nije bila odlučna za pitanje njihovog uključivanja u sustav mirovinskog osiguranja. Podnositelj zahtjeva je u biti postavio pitanje pravne odnosno socijalne politike. Međutim, nije bilo na sudovima već na zakonodavcu da odluči da li će promijeniti odredbe koje se odnose na mirovinsko osiguranje zatvorenika. S tim u svezi Žalbeni je sud primijetio da nije dijelio sumnje podnositelja zahtjeva u neustavnost neuključivanja zaposlenih zatvorenika u mirovinski sustav.

15. Dana 12. veljače 2002. Vrhovni je sud (*Oberster Gerichtshof*) odbio reviziju podnositelja zahtjeva. Ta je odluka dostavljena podnositelju 6. svibnja 2002.

16. Dana 29. siječnja 2004. podnositelj zahtjeva odslužio je svoju zatvorsku kaznu. Nakon toga je primao naknadu za nezaposlene do 29. listopada 2004., a potom i nužnu pomoć (*Notstandshilfe*). Prema izjavi odvjetnika na glavnoj raspravi, podnositelj zahtjeva trenutno prima nekih 720 eura (EUR) mjesečno (koji se sastoje od 15,77 EUR dnevno plus 167 EUR mjesečno nužne pomoći, te 87 EUR naknade za troškove najamnine).

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Opći zakon o socijalnom osiguranju

17. Temelj sustava mirovinskog osiguranja Austrije čine dva zakona: Opći zakon o socijalnom osiguranju (*Allgemeines Sozialversicherungsgesetz*) i Zakon o osiguranju za slučaj nezaposlenosti (*Arbeitslosenversicherungsgesetz*). Austrijski sustav mirovinskog osiguranja temelji se na načelu doprinosa.

1. Opća pravila

18. Opći zakon o socijalnom osiguranju uređuje zdravstveno i mirovinsko osiguranje kao i osiguranje od nezgode.

19. Članak 4. Općeg zakona o socijalnom osiguranju uređuje obveznu pripadnost sustavu mirovinskog osiguranja. Sukladno članku 4 (1)(1), zaposlenici pripadaju sustavu zdravstvenog i mirovinskog osiguranja kao i osiguranja od nezgode. Članak 4. st. 2. definira zaposlenika kao svaku osobu koja radi za naknadu u odnosu osobne i ekonomske ovisnosti. Daljnji uvjet za obveznu pripadnost jeste da plaća prelazi određeni iznos (*Geringfügigkeitsgrenze*). Trenutno je taj iznos postavljen na 366.33 EUR mjesečno.

20. Za zaposlenika koji je u sustavu mirovinskog osiguranja, obvezni doprinos djelomično plaća poslodavac, a djelomično sam zaposlenik.

21. Članak 17. st. 1. određuje da osobe koje više nisu u sustavu obveznog mirovinskog osiguranja mogu nastaviti plaćati dobrovoljne doprinose (*freiwillige Weiterversicherung*) ukoliko su napunili barem dvanaest mjeseci osiguranja u prethodnom razdoblju od dvadeset četiri mjeseca u sustavu, ili barem tri mjeseca osiguranja tijekom svake od prethodnih pet godina. Doprinosi se mogu smanjiti do određene granice ukoliko ekonomske okolnosti osobe opravdaju takvo smanjenje.

22. Pravo na mirovinu stječe osoba koja je dosegla određenu dob i koja je skupila dostatan broj mjeseci osiguranja, naime najmanje 180 mjeseci ili, u slučaju prijevremene mirovine, 240 mjeseci. Prilikom izračuna broja mjeseci osiguranja, određena razdoblja tijekom kojih nije bilo plaćenih aktivnosti pa samim time niti plaćanja doprinosa svejedno se uzimaju u obzir kao zamjenska razdoblja (*Ersatzzeiten*), primjerice razdoblja odgoja djece, služenja vojnog roka ili nezaposlenosti.

23. Iznos mirovine uglavnom ovisi o broju mjeseci osiguranja i iznosu plaćenih doprinosa. Ukoliko tako izračunata mirovina ne dostiže određeni minimalni iznos, koji trenutno iznosi 783.99 EUR mjesečno za samca i 1,175.45 za bračni par, dodatna naknada (*Ausgleichszulage*) se dodaje kako bi se dostigao taj minimalni iznos.

2. Položaj zatvorenika

24. Tijekom služenja kazne zatvora dulje od jednog mjeseca, prava na zdravstveno, mirovinsko i osiguranje od nezgode se obustavljaju (članak 78. Općeg zakona o socijalnom osiguranju). Sredstva za život zatvorenika osiguravaju zatvorske vlasti. Njihovo zdravstveno i osiguranje od nezgode također moraju biti pokriveni od strane države u skladu sa Zakonom o izvršenju kazne zatvora (vidi dolje st. 41. i 42.).

25. Zatvorenici koji rade u principu nisu uključeni u opći sustav socijalnog osiguranja. Prema praksi Vrhovnog suda, zatvorenici koji rade ne

smatraju se zaposlenicima u smislu članka 4. st. 2. Općeg zakona o socijalnom osiguranju.

26. U presudi od 27. veljače 1990. (10 Obs 66/90) Vrhovni je sud razmotrio žalbu bivšeg zatvorenika protiv odluke kojom mu je odbijena invalidska mirovina iz razloga što nije sakupio potreban broj mjeseci osiguranja. Vrhovni sud odlučio je kako slijedi:

“Prema jednoglasnom pravnom mišljenju nadležnog Federalnog ministarstva (*Zbirka radova u području socijalnog osiguranja*, SVSlg 19.570), Upravnog sud (2.2.1972, 782/71 i 62/72, VwSlgNF 8162 = SVSlg 21.171) i Žalbenog suda u Beču (SVSlg 8.868, 21.172, 26.918, 30.930 i 32.418), ovaj rad, koji se obavlja na temelju zakonske a ne dobrovoljno prihvaćene obveze, ne potpada u sustav obveznog osiguranja. Pravni stručnjaci također podržavaju stav da socijalno osiguranje, poput radnog prava, zahtijeva dobrovoljno sklapanje ugovora o radu. Usluge koje se obavljaju prisilno prema pravilima javnog prava ne temelje se na nikakvom ugovoru o uslugama. Sukladno tome, rad koji se obavlja tijekom izvršenja kazne zatvora ne može se podvesti pod članak 4. st. 2. Zakona o općem socijalnom osiguranju (vidi Krejci-Marhold u Tomandl, SV-System 3. ErgLfg 46; MGA ASVG 49. ErgLfg 125; Krejci u Rummel, ABGB § 1151 Rz 16). U svojoj presudi od 26. studenog 1971. (B 128/71, VfSlg 6582 = SVSlg 21.170), Ustavni je sud zaključio da odluka zakonodavca da rad obavljen u kontekstu izvršenja kazne zatvora ne pripada u sustav socijalnog osiguranja – zbog nedostatka potrebnog dobrovoljnog prihvata određene dužnosti za rad koja je potrebna da bi ugovor o radu zahtijevao plaćanje doprinosa socijalnog osiguranja – nije prekršila načelo jednakosti u postupanju.

...

Medicinska zaštita zatvorenika u skladu s člankom 66. (i dalje) Zakona o izvršenju kazne zatvora kao i nakade koje im se plaćaju u skladu s člankom 76 (i dalje) istog zakona, nakon ozljeda ili bolesti na radnom mjestu u smislu članka 76. (2-4) istog zakona, osiguravaju ovoj kategoriji osoba zakonsko zdravstveno osiguranje i zaštitu od nezgode prilagođenu zatvorskom kontekstu.

Činjenica da zatvorenici, u kontekstu svoje obveze na rad – različite od primjerice klasičnog odnosa između poslodavca i zaposlenika – nisu pokriveni i obveznim mirovinskim osiguranjem opravdana je zbog gore navedenih materijalnih razlika u odnosu te – kao što je to zaključio Ustavni sud u svojoj presudi – ne krši načelo jednakosti u postupanju.

Razdoblja provedena u pritvoru ili služeći kaznu zatvora će se sukladno Općem zakonu o socijalnom osiguranju smatrati razdobljem prisilnih doprinosa samo ukoliko su takve mjere određene iz političkih razloga – osim aktivnosti nacionalnih socijalista – ili iz vjerskih razloga ili razloga porijekla (čl. 500 i 502(1)) ili ukoliko austrijski sud (u skladu sa Zakonom o naknadi (za kazneni postupak)) usvoji obvezujuću odluku glede razdoblja u pritvoru prihvaćajući zahtjev za naknadu štete za pritvor ili osudu (čl. 506a). Takva razdoblja, koja se smatraju valjanim razdobljima prisilnih doprinosa, u prvom slučaju ne zahtijevaju plaćanje doprinosa (čl. 502(1) treća rečenica); u drugom slučaju će Federalna država platiti odgovarajuće doprinose nadležnoj instituciji osiguranja (čl. 506a druga rečenica). Svrha u oba ta slučaja jest nadoknaditi nepovoljan položaj koji je nastao u smislu zakonodavstva o socijalnom osiguranju, a koji je posljedica društveno prihvatljivih razloga, a ne posljedica lišenja slobode zbog kažnjivog ponašanja. Proširenje ove iznimne odredbe na vrijeme provedeno u pritvoru

zbog kažnjivog ponašanja bilo bi protivno načelu jednakosti u postupanju. Priznavanje takvih razdoblja kao zamjenskih razdoblja također bi bilo protivno načelu jednakosti u postupanju iz sličnih razloga. ... Zatvorenici na koje se ne odnose gore navedene iznimke iz čl. 502(1) i 506a neće time u kontekstu njihove dužnosti na rad steći razdoblja doprinosa u smislu sustava obveznog osiguranja kao ni zamjenska razdoblja. Međutim, izvršenjem kazne zatvora nisu spriječeni od plaćanja dobrovoljnih doprinosa mirovinskog osiguranja i time sakupljanja razdoblja osiguranja sukladno čl. 17., a nastavak osiguranja na zahtjev doprinositelja, ukoliko se to smatra opravdanim na temelju ekonomske situacije pojedinca, može se dopustiti u skladu s čl. 76a(4) pa nižoj razini doprinosa nego one predviđene u st. (1-3) te odredbe. U skladu s čl. 75(3) Zakona o izvršenju kazne zatvora, zatvorenike se mora obavijestiti o mogućosti i prednostima, *inter alia*, dobrovoljnog nastavka osiguranja, te imaju pravo koristiti sredstva koja im inače nisu dostupna tijekom izvršenja kazne zatvora u svrhu plaćanja doprinosa socijalnog osiguranja. Ovakvim vrlo fleksibilnim nastavkom osiguranja (vidi čl. 17(7-8)) – posebice glede početka, kraja i određivanja mjeseci doprinosa – zatvorenik također može sakupiti daljnje mjesece doprinosa u svrhu nadoknade kvalificirajućih razdoblja i/ili onih koja mu omogućuju ostvarivanje višeg iznosa mirovine. S time u svezi ne smije se zanemariti da, ukoliko bi zatvorenici bili u sustavu invalidskog i mirovinskog osiguranja za vrijeme njihova rada tijekom izvršenja kazne zatvora, oni bi za ta relevantna razdoblja trebali plaćati doprinose. Osim pod čl. 506a, prema kojem Federalna država ima platiti doprinose koji odgovaraju ovim razdobljima doprinosa (kao dio sustava kaznene kompenzacije) nadležnoj instituciji osiguranja, plaćanje od strane države u ovakvom slučaju ne bi bilo razumno. ... U takvim slučajevima ne bi bilo razumno očekivati od zajednice osiguranih osoba da prihvati da razdoblja za vrijeme kojih nisu plaćani doprinosi predstavljaju temelj za ostvarivanje prava na mirovinu; zatvorenici bi morali plaćati takve doprinose tako da se njihova situacija u biti ne bi razlikovala od dobrovoljnog osiguranja. Dakle, ukoliko je zakonodavac odlučio da rad obavljen u kontekstu zatvorenikove obveze na rad ne može davati pravo na obvezna niti zamjenska razdoblja osiguranja, te s tim u svezi predvidio samo prethodno navedene iznimke, takva je odluka utemeljena na objektivnim razlozima.

Prema tome, Vrhovni sud nema sumnje glede ustavnosti odredbe koja se primjenjuje u konkretnom slučaju.”

27. U presudi od 16. ožujka 1999. (10 ObS 52/99s) Vrhovni sud je potvrdio svoju prethodnu presudu.

28. Za potrebe izračunavanja prava na mirovinu, razdoblja provedena u zatvoru se uzimaju u obzir jedino u vrlo specifičnim okolnostima definiranim u Općem zakonu o socijalnom osiguranju. Primjerice, razdoblja provedena u zatvoru za koje je dodijeljena naknada prema Zakonu o naknadi (za kazneni postupak) (*Strafrechtliches Entschädigungsgesetz*) računaju se kao zamjenska razdoblja.

B. Zakon o osiguranju za slučaj nezaposlenosti i mjerodavna praksa

29. Zaposlenici također čine dio sustava osiguranja za slučaj nezaposlenosti. Obvezne doprinose djelomično plaća poslodavac, a djelomično sam zaposlenik.

30. Od izmjena Zakona o osiguranju za slučaj nezaposlenosti iz 1993. zatvorenici koji rade u skladu s člankom 44(1) Zakona o izvršenju kazne zatvora uključeni su u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti sukladno članku 66a Zakona o osiguranju za slučaj nezaposlenosti. Zaposlenikov dio doprinosa plaća se iz zatvorenikove naknade za rad, ukoliko ista prelazi iznos minimalne zarade, a poslodavčev dio plaća država preko Ministarstva pravosuđa. Ove izmjene stupile su na snagu 1. siječnja 1994.

31. Što se tiče te izmjene zakona, koja je bila samo dio šire reforme sustava izvršenja kaznenih sankcija, Parlamentarni odbor za pravosuđe (*Justizausschuß*) smatrao je da uključivanje zaposlenih zatvorenika u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti predstavlja prvi korak ka njihovoj punoj integraciji u sustav socijalnog osiguranja. Odbor je naglasio da uključivanje zatvorenika u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti predstavlja važan korak ka povećavanju njihovih izgleda za reintegraciju u društvo kao i ograničenju njihovog recidivizma (vidi 1253 dodatak zapisniku Nacionalnog Vijeća (*Beilagen zu den Stenographischen Protokollen des Nationalrates*), XVIII.GP).

32. Prava prema Zakonu o osiguranju za slučaj nezaposlenosti uključuju pravo na pristup obuci, ustanovama za traženje zaposlenja, kao i plaćanje naknade za nezaposlene (koja se u određenoj mjeri temelji na prethodnoj plaći) kroz određeno razdoblje. Nakon proteka naknade za nezaposlene, osigurana osoba ima pravo na plaćanje nužne pomoći, koja bi trebala pokriti minimalne troškove života. Nužna pomoć nastavlja se i nakon što osoba dostigne dob umirovljenja ukoliko ne ostvari pravo na mirovinu.

33. Na javnoj raspravi Vlada je podnijela slijedeće informacije o postotku zatvorenika koji rade i onih koji primaju naknadu za nezaposlene nakon otpusta:

- 2009. godine pritvoreno je 12,460 osoba, od kojih je 8,903 (otprilike 71%) radilo i time bilo pokriveno osiguranjem za slučaj nezaposlenosti. Samo 2,490 tih zaposlenih zatvorenika je zaista i plaćalo doprinose budući da su zarađivali više od postavljenog minimalnog iznosa, dok ostali nisu morali plaćati doprinose;

- između 1. siječnja i 30. lipnja 2010. pritvoreno je 9,477 osoba, od kojih je 6,791 (otprilike 71%) radilo i time bilo pokriveno osiguranjem za slučaj nezaposlenosti. Samo 1,879 tih zaposlenih zatvorenika je zaista i plaćalo doprinose budući da su zarađivali više od postavljenog minimalnog iznosa, dok ostali nisu morali plaćati doprinose;

- između 1. siječnja i 30. lipnja 2010. 2,086 osoba je ispunjavalo uvjete za primanje naknade za nezaposlene na temelju činjenice da su za vrijeme izdržavanja zatvorske kazne bili uključeni u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti; njih 1,898 zatražilo je naknadu za nezaposlene nakon otpusta i primali su prosječno 21.09 EUR dnevno (opći prosjek iznosio je 26.90 EUR dnevno).

C. Socijalna pomoć

34. Socijalno osiguranje dopunjava se socijalnom pomoći koja ovisi o testu sredstava. Ta pomoć ima za cilj osigurati minimalni iznos u svrhu pokrivanja osnovnih životnih potreba osobama koja nemaju potrebna sredstva (osobna sredstva kao ni pravo na mirovinu niti na osiguranje za slučaj nezaposlenosti).

35. Dana 1. rujna 2010. uveden je novi sustav minimalnog dohotka testiranog potrebama (*bedarfsorientierte Mindestsicherung*), kojim je zamijenjena socijalna pomoć. Ovaj sustav jamči minimalni prihod svim osobama koje su voljne i sposobne raditi ili koje imaju preko 65 godina i nemaju druge izvore prihoda. Iznos je usklađen s iznosom minimalne mirovine.

D. Zakon o izvršavanju kazne zatvora i mjerodavna praksa

36. Sukladno čl. 44(1) Zakona o izvršavanju kazne zatvora (*Strafvollzugsgesetz*), svi zatvorenici koji su sposobni za rad dužni su obavljati rad koji im je dodijeljen.

37. Članak 45(1) obvezuje zatvorske vlasti da osiguraju svakom zatvoreniku svrsishodan posao. Stavak 2. određuje različite vrste posla koji se mogu dodijeliti zatvorenicima, koji uključuju, *inter alia*, zadatke koji se obavljaju unutar zatvora, rad za javne vlasti, za dobrotvorne svrhe i za privatne poslodavce.

38. Prema čl. 46(3), zatvorske vlasti mogu zaključiti ugovor s privatnim poslodavcem u svezi s radom zatvorenika.

39. Prema čl. 51, Federalna država (*der Bund*) prima prihode rada zatvorenika.

40. Zatvorenici koji zadovoljavajuće obave svoj posao imaju pravo na naknadu. Iznosi te naknade – po satu i vrsti posla – određeni su u čl. 52(1). Trenutno iznose kako slijedi:

- za lagan nekvalificiran rad	EUR 5.00
- za težak nekvalificiran rad	EUR 5.63
- za manualni rad	EUR 6.26
- za kvalificiran rad	EUR 6.88
- za rad obavljen od strane kvalificiranog radnika	EUR 7.50

41. Zatvorske vlasti moraju osigurati izdržavanje zatvorenika (čl. 31).

42. Sukladno čl. 32, svi zatvorenici dužni su doprinositi troškovima izvršenja njihove kazne zatvora ukoliko ne pripadaju skupini koja je izuzeta od te obveze. Ukoliko zatvorenik radi, njegov doprinos iznosi 75% njegove naknade za rad. Taj se iznos automatski oduzima od te naknade.

43. Štoviše, i dio doprinosa za slučaj nezaposlenosti koju plaća zaposlenik također se oduzima od naknade za rad zatvorenika. Ostatak tog iznosa koristi se kako slijedi: polovina se daje zatvoreniku kao džeparac, a

druga polovina se zadržava kao njegova uštedevina koju dobije prilikom otpusta (čl. 54).

44. Zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezgode zatvorenika osiguravaju zatvorske vlasti sukladno čl. 66. et seq. i 76. et seq. Zakona o izvršavanju kazne zatvora. U biti pravo na takvo osiguranje odgovara pravu zajamčenom Općim zakonom o socijalnom osiguranju.

45. Ukoliko zatvorenik odbije obavljati rad koji mu je dodijeljen, time čini kažnjivo djelo prema čl. 107(1)(7) Zakona o izvršavanju kazne zatvora. Kazne određene člankom 109. uključuju opomenu, smanjenje ili uskraćenje određenih prava (primjerice prava na korištenje džeparca, gledanje televizije, dopisivanje ili telefonske pozive), novčanu kaznu i kućni pritvor (samicu).

46. Prema podacima koje je podnijela Vlada, više od 70% zatvorenika u Austriji trenutno radi. Iz razloga zatvorske rutine, radni dan obično iznosi između šest i šest i pol sati. Međutim, vrijeme koje zatvorenik provede na terapijskom ili socijalnom liječenju smatra se i naknađuje kao vrijeme provedeno na radu do maksimalno pet sati tjedno.

III. MJERODAVNI MEDUNARODNI MATERIJALI

A. Instrumenti Ujedinjenih naroda

1. Konvencija o prisilnom radu (br. 29) Međunarodne organizacije rada

47. Konvencija o prisilnom radu (br. 29) usvojena je 28. lipnja 1930. od strane Opće konferencije Međunarodne organizacije rada (MOR), a stupila je na snagu 1. svibnja 1932. Članak 2., u mjeri u kojoj je bitan u konkretnom kontekstu, glasi kako slijedi:

“1. U smislu ove Konvencije izraz "prisilni ili obvezni rad" znači svaki rad ili uslugu koji se od neke osobe zahtijeva pod prijetnjom bilo kakve kazne, i za koje se ta osoba nije ponudila dobrovoljno.

2. Međutim, izraz "prisilni ili obvezni rad", u smislu ove Konvencije, ne odnosi se na:

...

(c) svaki rad ili uslugu koji se od neke osobe zahtijeva kao posljedica osude proglašene sudskom presudom, pod uvjetom da se navedeni rad ili usluga obavljaju pod nadzorom i kontrolom javne vlasti i da navedena osoba nije ustupljena ili stavljena na raspolaganje privatnim osobama, poduzećima ili udrugama.”

Na 96.-toj sjednici Međunarodne konferencije rada (godišnji sastanak država članica MOR-a) 2007. godine provedena je Opća anketa u svezi s

Konvencijom o prisilnom radu (br. 29) utemeljena na izvješću Odbora stručnjaka o primjeni konvencija i preporuka („Odbor”).

Taj se izvještaj *inter alia* bavio pitanjem rada u zatvorima za privatne poduzetnike. Imajući na umu da je rad u zatvoru za privatne poslodavce zabranjen člankom (2)(c) Konvencije br. 29, Odbor je zaključio da bi mogle postojati okolnosti u kojima bi se, bez obzira na činjenicu zarobljeničtva, moglo smatrati da su se zatvorenici ponudili dobrovoljno i bez prijetnje bilo kakve kazne za rad kod privatnog poslodavca. S tim u svezi, osim formalnog pisanog pristanka zatvorenika, uvjeti koji su približavali slobodnom radno pravnom odnosu (u smislu iznosa plaće, socijalnog osiguranja i zaštite na radu i zdravlja) predstavljali su najpouzdaniji pokazatelj dobrovoljnosti rada. Ukoliko su takvi uvjeti bili ispunjeni, rad zatvorenika za privatne poduzetnika nije se smatrao prisilnim radom u smislu članka 2 (1) te time nije dolazio pod primjenu Konvencije br. 29 (st. 59-60 i st. 114-116).

2. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima

48. Ovaj Pakt usvojen je 16. prosinca 1966. od strane Opće skupštine Ujedinjenih naroda rezolucijom 2200A (XXI), a stupio je na snagu 23. ožujka 1976. Članak 8., koliko je relevantan, glasi kako slijedi:

“3 (a) Nitko se ne smije siliti na prisilan ili obvezatan rad.;

(b) Alineja a) ove točke ne smije se tumačiti kao zabrana izdržavanja kazne prisilnog rada koju je izrekao nadležni sud u zemljama u kojima je za neke zločine moguće izreći kaznu zatvora s prisilnim radom;

(c) U svrhu tumačenja ovoga stavka, izraz “prisilni ili obvezatni rad” ne obuhvaća:

(i) svaki rad ili službu koji nisu obuhvaćeni točkom b), a koji se redovito zahtijevaju od osobe na izdržavanju kazne zatvora prema zakonom određenoj sudskoj odluci, ili osobe uvjetno puštene na slobodu;

...”

B. Materijali Vijeća Europe

1. Europska zatvorska pravila

49. Europska zatvorska pravila su preporuke Odbora ministara državama članicama u svezi minimalnih standarda koja bi se trebala primjenjivati u zatvorima. Države se potiče da prate ova pravila prilikom usvajanja svojih zakonodavstava i politike u ovom području, sa svrhom što većeg širenja ovih Pravila među sudskim vlastima, zatvorskim službenicima i zatvorenicima.

(a) Europska zatvorska pravila iz 1987.

50. Europska zatvorska pravila iz 1987. (Preporuka br. R (87) 3 – „Pravila iz 1987.”) usvojio je Odbor ministara Vijeća Europe 12. veljače 1987.

51. U Dijelu I sadržavala su niz temeljnih načela, uključujući i slijedeća:

“1. Lišavanje slobode će se vršiti u materijalnim i moralnim uvjetima koji osiguravaju poštivanje ljudskog dostojanstva i koji su u skladu s ovim pravilima.

...

3. Ciljevi postupanja s osobama lišenim slobode bit će usmjereni ka očuvanju njihova zdravlja i samopoštovanja te, u mjeri u kojoj to dopušta duljina kazne, razvijanje njihovog osjećaja odgovornosti i podsticanje stavova i vještina koje će im pomoći da se nakon otpusta vrate u društvo s najboljim šansama za poštivanje zakona i samouzdržavanje.

...”

52. Dio IV, ciljevi tretmana i režimi, sadrži slijedeća pravila:

“64. Lišenje slobode je samo po sebi kazna. Zatvorski uvjeti i režimi stoga neće otežavati patnju uzrokovanu ovim, osim u iznimnim slučajevima opravdanim održavanjem discipline.

65. Poduzet će se svi napori kako bi se osiguralo da režimi ustanova budu planirani i vođeni na način da:

a. osiguraju da su uvjeti života u suglasnosti s ljudskim dostojanstvom i prihvatljivim standardima zajednice;

b. umanje štetan utjecaj lišenja slobode i razlike između života u zatvoru i onoga na slobodi, koji mogu imati za posljedicu umanjenje samopoštovanja ili osjećaja osobne odgovornosti zatvorenika;

...”

53. Također u Dijelu IV, pod naslovom „Rad”, sadržana su slijedeća pravila:

“71.1. Rad u zatvoru treba smatrati pozitivnim elementom u tretmanu, obuci i upravljanju ustanovom.

2. Od osuđenih se zatvorenika može zahtijevati da rade, ukoliko liječnik utvrdi da su fizički i umno sposobni za to.

3. Mora se osigurati dovoljno korisnog rada ili druge korisne aktivnosti za zatvorenike, kako bi ih se aktivno uposlilo u trajanju uobičajenog radnog vremena.

4. U mjeri u kojoj je to moguće, osigurani rad će održati ili povećati sposobnost zatvorenika da zarade za normalan život nakon otpusta.

...

72. Organizacije i metode rada u ustanovama u najvećoj će mogućoj mjeri nalikovati onima u društvu kako bi pripremile zatvorenike za uobičajene uvjete rada na slobodi. ...

...

74.1. Mjere sigurnosti i zdravstvene zaštite zatvorenika bit će slične onima za slobodne radnike.

2. Usvojit će se pravila o naknadi štete zatvorenicima u slučaju povrede na radu, uključujući profesionalna oboljenja, pod uvjetima koji nisu manje povoljni od onih koje zakon jamči radnicima na slobodi.

...

76.1. Ustanovit će se sustav pravične naknade za rad zatvorenika.”

(b) Europska zatvorska pravila iz 2006.

54. Dana 11. siječnja 2006. Odbor ministara Vijeća Europe usvojio je novu verziju Europskih zatvorskih pravila, Preporuka Rec(2006)2 („Pravila iz 2006.”). Smatrao je da se Pravila iz 1987. „trebalo bitno izmijeniti i ažurirati kako bi odražavala razvojna kretanja u politici izvršenja i praksi izricanja kaznenih sankcija kao i u cjelokupnom području upravljanja zatvorima u Europi”.

55. Pravila iz 2006. sadržavaju u Dijelu I slijedeća temeljna načela, *inter alia*:

“2. Osobe lišene slobode zadržavaju sva prava koja im nisu oduzeta zakonitom osuđujućom presudom ili odlukom na temelju koje se određuje pritvor.

3. Ograničenja za osobe lišene slobode bit će samo ona koja su najmanje potrebna i proporcionalna opravdanom cilju radi kojeg su određena.

...

5. Život u zatvor u najvećoj će mogućoj mjeri nalikovati pozitivnim oblicima života u društvu.

6. Sa svakim oblikom lišenja slobode postupat će se na način koji će pospješiti reintegraciju osoba lišenih slobode u društvenu zajednicu.”

Komentar Pravila iz 2006. (sastavljen od strane Europskog odbora za probleme kriminala (CDPC)) primjećuje da pravilo br. 2 naglašava kako lišavanje slobode zatvorenika ne bi trebalo tumačiti na način da ono podrazumijeva automatsko lišavanje drugih političkih, građanskih, socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava, tako da bi ograničenja tih prava trebala biti što manje. Pravilo br. 5 naglašava pozitivne aspekte normalizacije, priznavajući da se, iako život u zatvoru nikad ne može biti identičan onome na slobodi, moraju poduzeti aktivni koraci kako bi se život u zatvoru što više približio onome u društvu. Komentar nadalje navodi da

pravilo br. 6 „priznaje da će se zatvorenici, bilo da su već pravomoćno osuđeni ili ne, s vremenom vratiti u društvo te da se život u zatvoru treba organizirati imajući ovo na umu”.

56. U Dijelu II („Uvjeti izvršavanja kazne zatvora”), pravilo br. 26 Pravila iz 2006. bavi se različitim aspektima rada u zatvoru. U bitnim dijelovima ono glasi kako slijedi:

“26.1 Rad u zatvoru smatrat će se pozitivnim elementom kućnog reda i nikad se neće koristiti u svrhu kažnjavanja.

26.2 Zatvorske vlasti trudit će se osigurati dovoljno korisnog posla.

26.3 U mjeri u kojoj je to moguće, rad osiguran zatvorenicima bit će takav da održi ili poveća mogućnost zatvorenika za ostvarivanje pokriva životnih troškova nakon otpusta.

...

26.7 Organizacija i metode rada u zatvorskim institucijama u najvećoj mogućoj mjeri nalikovat će onima koje za slične poslove postoje u društvenoj zajednici radi pripreme zatvorenika za uvjete uobičajenog radnog života.

...

26.9 Rad zatvorenika osiguravat će uprave zatvora, bilo u suradnji s privatnim poduzetnicima, unutar zatvora ili izvan njega.

26.10 U svim će slučajevima postojati pravična naknada za rad zatvorenika.

...

26.13 Zdravstvena zaštita i zaštita zatvorenika na radu bit će odgovarajuće vrste i neće biti manje zahtjevna od zaštite koju uživaju zaposlenici na slobodi.

26.14 Bit će određeno osiguranje zatvorenika od povrede na radu, uključujući profesionalna oboljenja, pod uvjetima koji neće biti lošiji od onih koji su nacionalnim pravom propisani za radnike na slobodi.

...

26.17 U mjeri u kojoj je to moguće, zatvorenici koji rade bit će uključeni u nacionalni sustav socijalnog osiguranja.”

Komentar pravila br. 26 naglašava načelo normalizacije rada u zatvoru time što bi pravila zaštite zdravlja, sigurnosti na radu, radnog vremena, kao čak i „uključivanja u nacionalne sustave socijalnog osiguranja” trebala odražavati ona koja se odnose na radnike na slobodi. Suprotno tome, Pravila iz 1987., iako su sadržavala načelo normalizacije rada u zatvoru, ne govore o pitanju uključivanju zatvorenika u nacionalne sustave socijalnog osiguranja.

57. Dio VIII Pravila iz 2006. („Osuđeni zatvorenici”) sadrži daljnja pravila koja se odnose na ciljeve sustava za osuđene zatvorenike:

“102.1 Osim pravila koja se primjenjuju na sve zatvorenike, programi izvršavanja kazne zatvora za osuđene zatvorenike bit će sastavljeni tako da im se omogući odgovorni život bez počinjenja kaznenih djela.

102.2 Izdržavanje kazne zatvora, zbog lišenja slobode, kazna je samo po sebi te zbog toga programi izvršavanja kazne zatvora za osuđene zatvorenike neće dodatno otežavati patnje svojstvene izdržavanju zatvorske kazne.”

58. Također uređuje rad kao jedan od vidova programa izvršavanja kazne za osuđene zatvorenike. Pravilo br. 105, u mjeri u kojoj je mjerodavno, određuje kako slijedi:

“105.2 Od osuđenih zatvorenika koji još nisu u životnoj dobi za umirovljenje može se zahtijevati da rade sukladno svojim fizičkim i psihičkim sposobnostima koje utvrđuje liječnik.

105.3 Ako se od osuđenih zatvorenika zahtijeva da rade, uvjeti rada bit će u suglasju sa standardima i kontrolama koji se primjenjuju u društvenoj zajednici..”

2. *Europska socijalna povelja*

59. Europska socijalna povelja, sporazum Vijeća Europe usvojen 1961. i izmijenjen 1996., također je od određene važnosti u ovom kontekstu. Članak 1., koji se odnosi na pravo na rad, propisuje:

“Radi ostvarivanja učinkovitog ostvarivanja prava na rad, stranke se obvezuju:

(1) priznati jednim od svojih glavnih ciljeva i odgovornosti postizanje i održavanje što je moguće više razine zaposlenosti, pri tome nastojeći ostvariti punu zaposlenost;

(2) djelotvorno štititi pravo zaposlenika da zarađuju za svoj život slobodno izabranim radom;

...”

Europski odbor za socijalna prava, tijelo odgovorno za nadzor poštivanja Europske socijalne povelje od strane država ugovornica, protumačilo je članak 1. st. 2. na način da rad u zatvoru mora biti strogo uređen što se tiče naknade, radnog vremena i socijalnog osiguranja, posebice ukoliko zatvorenici rade za privatne poslodavce. Zatvorenici mogu raditi za privatna društva samo uz njihov pristanak i u uvjetima koji su koliko je to moguće sličniji onima u običnom privatnopravnom odnosu zaposlenja (vidi *Pregled prakse Europskog odbora za socijalna prava*, 1. rujna 2008., str. 23).

C. Komparativno pravo u Europi

60. Prema informacijama dostupnim Sudu, uključujući komparativno pravnu studiju nacionalnih zakona četrdeset od četrdeset i sedam država članica Vijeća Europe, moglo bi se zaključiti da:

- u dvadeset pet država članica zatvorenici barem u određenim uvjetima moraju raditi, naime u Azerbejdžanu, Češkoj Republici, Estoniji, Finskoj, Gruziji, Njemačkoj, Mađarskoj, Irskoj, Italiji, Latviji, Litvi, Luksemburgu, Malti, Nizozemskoj, Norveškoj, Poljskoj, Crnoj Gori, Rusiji, Slovačkoj, Španjolskoj, Švedskoj, Švicarskoj, Turskoj, Ukrajini i Ujedinjenom Kraljevstvu;
- dvadeset dvije države članice uključuju zatvorenike u svoje sustave mirovinskog osiguranja, naime Albanija, Andora, Azerbejdžan, Hrvatska, Cipar, Češka Republika, Finska, Francuska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Norveška, Portugal, Rusija, Slovačka, Slovenija, Švicarska, „bivša jugoslavenska republika Makedonija”, Turska, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo. U nekim od ovih država zatvorenici nisu automatski pokriveni osiguranjem (preko obveznih doprinosa ili poreznih odbitaka), nego samo imaju mogućnost uplaćivanja dobrovoljnih priloga.
- u dvanaest država članica zatvorenici nisu u mirovinskom sustavu, naime u Belgiji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Estoniji, Gruziji, Grčkoj, Mađarskoj, Malti, Crnoj Gori, Nizozemskoj, Rumunjskoj i Srbiji.
- u trećoj grupi država članica pripadanje sustavu socijalnog osiguranja (uključujući mirovinskom sustavu) ovisi o vrsti posla koji se obavlja, uglavnom da li se obavlja za vanjskog poslodavca odnosno za naknadu ili ne. Ovo je slučaj u Njemačkoj, Luksemburgu, Poljskoj, Španjolskoj i Švedskoj. U Danskoj pravo na mirovinu nije vezano uz posao niti uz plaćanje doprinosa. Sve osobe u dobi za mirovinu imaju pravo na osnovnu mirovinu;
- trideset i sedam država članica, odnosno apsolutno većina, osigurava zatvorenicima ili barem određenim kategorijama zatvorenika, neku vrstu pristupa sustavu socijalnog osiguranja, putem njihova uključivanja u opći sustav socijalne zaštite ili jedan njezin dio ili pružanjem nekog posebnog oblika osiguranja ili druge zaštite.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 14. KONVENCIJE U SVEZI S ČLANKOM 1. PROTOKOLA BR. 1

61. Podnositelj zahtjeva žalio se da je izuzimanje osoba koje su radile u zatvoru iz sustava mirovinskog osiguranja bilo diskriminatorno. U osnovi se pozivao na članak 14. u svezi s člankom 1. Protokola br. 1.

62. Članak 14. glasi:

“Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

63. Članak 1. Protokola br. 1 glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

A. Navodi stranaka

1. Podnositelj zahtjeva

64. Podnositelj zahtjeva pozivao se na načelo da je lišenje slobode samo po sebi predstavljalo kaznu te da ostale mjere koje se odnose na zatvorenike ne bi trebale dalje pogoršavati patnje vezane uz izdržavanje kazne zatvora. Podnio je da je isključivanje zatvorenika koji rade iz mirovinskog sustava bilo protivno tom principu budući da je proizvodilo dugoročne učinke koji su nadilazili služenje kazne zatvora.

65. Nadalje, naveo je da su zatvorenici koji rade u istom položaju kao i ostali zaposlenici u pogledu obveze da osiguraju prihode za stariju dob putem socijalnog osiguranja. Tumačenje članka 4. st. 2. Općeg zakona o socijalnom osiguranju od strane domaćih sudova, i to na način da se mora razlikovati dobrovoljan rad na temelju običnog ugovora o radu od rada zatvorenika koji se obavlja radi ispunjenja njihove zakonske obveze na rad, nije predstavljalo uvjerljiv razlog za njihovo isključenje iz sustava mirovinskog osiguranja.

66. Prema navodima podnositelja, te dvije situacije u biti nisu bile različite. U stvarnosti velika većina ljudi koji su na slobodu također ima obvezu raditi, ako ne nametnutu zakonom, onda onu koja proizlazi iz potrebe zarađivanja radi podmirenja troškova života. Rad, bilo da se izvršava unutar ili izvan zatvorskog konteksta, je uvijek služio nizu svrha koje nadilaze financijski aspekt naknade za rad. Vrste rada koje su obavljali zatvorenici također se u bitnome nisu razlikovale od vrste rada koje su obavljali ostali ljudi. Ukratko, isključivanje zaposlenih zatvorenika iz sustava mirovinskog osiguranja nije se temeljilo na nikakvom činjeničnom razlikovanju, te je stoga zahtijevalo opravdanje.

67. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva, takvo opravdanje nije postojalo. Kao prvo, isključivanje zaposlenih zatvorenika iz sustava mirovinskog osiguranja nije imalo legitiman cilj. Iako se Vlada pozivala na

napetu financijsku situaciju sustava socijalnog osiguranja, proračunski razlozi sami po sebi nisu bili dostatni kako bi opravdali isključivanje ranjive grupe stanovništva od socijalne zaštite.

68. Kao drugo, podnositelj zahtjeva ponovio je da Vlada nije ukazala na nikakve objektivne i razumne razloge za navedenu razliku u postupanju. Posebice se protivio tvrdnji Vlade da zatvorenici koji rade ne bi bili u mogućnosti plaćati značajne doprinose te bi time računanje razdoblja rada u zatvoru kao razdoblja osiguranja zatvorenicima davalo neopravdane povlastice naspram običnih zaposlenika koji su morali plaćati pune doprinose za socijalno osiguranje. Budući da je, prema članku 51. Zakona o izvršenju kazne zatvora upravo država ostvarivala prihode od rada zatvorenika, bilo je razumno za očekivati da im ona plaća socijalne doprinose. Daljnji argument Vlade o tome da li bi se razdoblja u pritvoru opravdano mogli uzeti u obzir kao zamjenska razdoblja stoga je bio nebitan.

69. Što se tiče mogućnosti da zatvorenici uplaćuju dobrovoljne doprinose mirovinskom fondu predviđene člankom 17. Općeg zakona o mirovinskom osiguranju, podnositelj zahtjeva podnio je da mnogi zatvorenici nisu ispunjavali uvjet sakupljanja dovoljnog broja mjeseci osiguranja tijekom prethodnih razdoblja. Štoviše, troškovi dobrovoljnih doprinosa obično su premašivali ograničena financijska sredstva zatvorenika, budući da je 75% njihove skromne zarade bilo korišteno kao doprinos troškovima služenja njihove kazne sukladno članku 32. Zakona o izvršenju kazne zatvora.

2. Vlada

70. Vlada je prvenstveno tvrdila da isključivanje zatvorenika koji rade iz mirovinskog sustava nije bilo diskriminatorno u smislu članka 14. Konvencije, budući da zatvorenici nisu bili u analognoj situaciji kao obično zaposlenici.

71. Vlada je u detalje objasnila organizaciju rada u austrijskim zatvorima i naglasila da rad u zatvoru prvenstveno služi reintegraciji i resocijalizaciji. Skrenula je pažnju na mjerodavne standarde Vijeća Europe, kao i na posljednji izvještaj Europskog odbora za sprječavanje mučenja, neljudskog i ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja (CPT) s obzirom na Austriju, koji priznaje važnost rada zatvorenika iz razloga što im pruža mogućnost očuvanja ili poboljšanja njihovih stručnih kvalifikacija, daje smislenu aktivnost i strukturiranu dnevnu rutinu te im olakšava izdržavanje kazne i priprema ih za pronalaženje radnog odnosa nakon otpusta.

72. Sukladno članku 44(1) Zakona o izvršavanju kazne zatvora, zatvorenici su bili obvezni raditi, te su zatvorske vlasti bile dužne pronaći im odgovarajući posao u skladu s člankom 45(1) istog Zakona. Zbog zatvorskih uvjeta, zatvorenici su radili prosječno pet do šest sati dnevno. Za svoj rad zatvorenici su bili plaćeni, iako to nije proizlazilo iz nijedne odredbe Konvencije. Iznos naknade bio je određen zakonom i to na 5-7

EUR po satu ovisno o vrsti posla koji se obavljao. Razdoblja koja su zatvorenici proveli na terapijskom ili socijalnom liječenju smatrala su se kao vrijeme provedeno na radu najviše do pet sati tjedno. Ovo je nesumnjivo predstavljalo koristan oblik liječenja koje je naglašavalo resocijalizaciju kao glavni cilj rada u zatvoru. Činjenica da je dio njihove naknade korišten kao doprinos troškovima njihova uzdržavanja također nije bila protivna Konvenciji.

73. Konačno, s obzirom na svoju narav i cilj, rad u zatvoru znatno se razlikovao od običnog radnog odnosa. Prvi se provodio kao zakonska obveza te je imao za cilj resocijalizaciju i reintegraciju, dok se drugi temeljio na ugovoru o radu i služio pokrivanju životnih potreba i napretku u karijeri pojedinca. Razlikovanje razdoblja rada u zatvoru za potrebe mirovinskog osiguranja nije stoga bilo samo opravdano nego i potrebno s obzirom na različitu činjeničnu situaciju. Računanje razdoblje tijekom kojih nisu plaćali doprinose kao razdoblja osiguranja dalo bi zatvorenicima koji rade neopravdanu prednost u usporedbi s običnim zaposlenicima.

74. Prema podnescima Vlade, odluka zakonodavca da ne uzima u obzir razdoblja tijekom kojih je zatvorenik radio kao kvalificirajuća niti kao zamjenska također se temeljila na objektivnim razlozima. U skladu s mjerodavnim odredbama Općeg zakona o socijalnom osiguranju, razdoblja provedena u zatvoru računala su se, između ostalog, kao kvalificirajuća razdoblja ukoliko je dotičnoj osobi dodijeljena naknada za vrijeme provedeno u pritvoru sukladno odredbama Zakona o naknadi (za kazneni postupak). U tom slučaju država je bila obvezna platiti doprinose iz socijalnog osiguranja kako bi naknadila dotičnoj osobi štetu pretrpljenu s obzirom na prava iz mirovinskog osiguranja za vrijeme provedeno u pritvoru. Ukoliko bi isti pristup bio usvojen i glede osoba koje su pritvorene u skladu sa zakonom, time bi se prema različitim činjeničnim stanjima postupalo na isti način. Kad bi se vrijeme provedeno u pritvoru uzimalo u obzir kao zamjensko razdoblje, a za kojeg se nisu plaćali doprinosi, također bi se stvorila neravnoteža u sustavu mirovinskog osiguranja. Općenito, zakonodavac je smatrao zamjenska razdoblja ona tijekom kojih pojedinci nisu bili u mogućnosti plaćati doprinose iz društveno prihvatljivih razloga, poput školovanja, rođenja djeteta, nezaposlenosti, bolesti, vojne ili civilne službe.

75. Štoviše, zatvorenici su mogli plaćati dobrovoljne doprinose mirovinskom sustavu sukladno članku 17. Općeg zakona o socijalnom osiguranju. Tim zakonom također je predviđena mogućnost smanjenja iznosa koji valja plaćati na niži od uobičajenog. Međutim, Vlada je izjavila da iz razloga zaštite podataka nisu mogli podnijeti statističke podatke o broju i razmjeru zatvorenika koji su koristili ovu mogućnost.

76. Podredno, Vlada je tvrdila da čak i kad bi se zatvorenici koji rade smatrali u analognoj situaciji kao obični zaposlenici, razlika u postupanju između te dvije skupine bila je opravdana. U praksi, čak i da zatvorenici

nisu bili isključeni iz mirovinskog sustava, ne bi bili u mogućnosti plaćati značajne doprinosa, budući da njihova naknada nakon odbitka troškova uzdržavanja često nije dostizala 366.33 EUR, odnosno takozvanu graničnu zaradu, ispod koje zaposlenici ionako nisu pokriveni obveznim osiguranjem prema odredbama Općeg zakona o socijalnom osiguranju. Zbog teške financijske situacije u kojoj su se nalazile institucije socijalnog osiguranja, same one osobe koje su mogle plaćati značajne doprinose mogle su biti uključene u mirovinski sustav.

77. Štoviše, države ugovornice imale su široku slobodu procjene prilikom organizacije svojih sustava socijalnog osiguranja. Čak i Europska zatvorska pravila iz 2006. su samo sadržavala preporuku da bi „u mjeri u kojoj je to moguće, zatvorenici koji rade trebali biti uključeni u sustav socijalnog osiguranja”.

78. Vlada je objasnila da su od izmjena Zakona o osiguranju za slučaj nezaposlenosti iz 1993. zaposleni zatvorenici činili dio sustava osiguranja za slučaj nezaposlenosti. Ovim izmjenama, koje su činile dio opsežne reforme sustava izvršenja kazne zatvora, prethodile su godine intenzivnih rasprava. Odluka o uključivanju zatvorenika u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti ali ne i u mirovinski sustav, bila je motivirana činjenicom da je osiguranje za slučaj nezaposlenosti, koje je uključivalo ne samo financijsku korist nego i pristup daljnjoj obuci kao i uslugama traženja zaposlenja, bilo najefikasnije sredstvo za daljnje unapređenje reintegracije zatvorenika po otpustu. Također je predstavljalo prvi korak u njihovu uključivanju u sustav socijalnog osiguranja općenito. Međutim, budući da osiguranje u smislu Općeg zakona o socijalnom osiguranju obuhvaća zdravstveno kao i osiguranje od nezgode i mirovinsko osiguranje, dok su zdravstvena zaštita i osiguranje od nezgode zatvorenika obveza zatvorskih vlasti prema Zakonu o izvršenju kazne zatvora, njihovo uključivanje u sustav mirovinskog osiguranja zahtijevalo je kompleksnije izmjene. Prema studijama koje su sačinjene u to vrijeme, taj bi faktor iziskivao i veliki trošak.

79. Vlada je nadalje istakla da su slučajevi vrlo dugačkih kazni zatvora poput ovoga iznimno rijetki. Većina zatvorenika bila je u mogućnosti sakupiti dostatan broj mjeseci osiguranja za vrijeme njihova rada izvan zatvora. U ovom slučaju podnositelj zahtjeva je primao naknadu za nezaposlene, te je nakon njezina isteka nastavio primati nužnu pomoć.

80. Konačno, odluka austrijskog zakonodavca da dosada ne uključi zatvorenike u sustav mirovinskoj osiguranja prema Općem zakonu o socijalnom osiguranju nije značila da nisu imali nikakvo socijalno osiguranje. Kao što je već navedeno, prvenstveno su bili pokriveni osiguranjem za slučaj nezaposlenosti. Time su imali pravo primati naknadu za nezaposlene, te nakon njezina isteka nužnu pomoć. Kao daljnju garanciju, sustav socijalne pomoći predviđao je test minimalnih prihoda za osobe koje nisu bile u mogućnosti pokriti svoje osnovne životne potrebe na

nikakav drugi način. Sve u svemu, austrijski pravni sustav predviđao je različita i uravnotežena rješenja, uzimajući u obzir interese društva općenito s jedne strane kao i interese zatvorenika s druge.

B. Ocjena Suda

1. Primjenjivost članka 14. u svezi s člankom 1. Protokola br. 1

81. Sud ponavlja da članak 14. nadopunjava ostale materijalne odredbe Konvencije i njezinih Protokola. On nema samostalnog značenja, budući da proizvodi učinak samo u odnosu na „uživanje prava i sloboda” zajamčenih tim odredbama. Primjena članka 14. ne zahtijeva nužno i povredu nekog od materijalnih prava zajamčenih Konvencijom. Potrebno je kao i dovoljno da okolnosti predmeta potpadaju u „opće polje primjene” jedne ili više tih odredbi. Zabrana diskriminacije sadržana u članku 14. time prevazilazi prava i slobode čije poštivanje Konvencija i njezini Protokoli traže od svake države. Ona se naime primjenjuje i na ona dodatna prava koja potpadaju u opće polje primjene bilo kojeg članka Konvencije, a koje je država dobrovoljno odlučila jamčiti (vidi *Stec i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odluka) [GC], br. 65731/01 i 65900/01, st. 39-40, ECHR 2005-X; *Andrejeva protiv Latvije* [GC], br. 55707/00, st. 74, ECHR 2009-...; i, najrecentnije, *Carson i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 42184/05, st. 63, ECHR 2010-...).

82. Sukladno ustaljenoj praksi Suda, načela koja se primjenjuju općenito u slučajevima članka 1 Protokola br. 1 jednako su važna kad se radi o socijalnoj pomoći. Ovaj članak ne jamči pravo na stjecanje imovine. Ne ograničava slobodu država ugovornica u odlučivanju da li će ustanoviti bilo kakav oblik sustava socijalnog osiguranja, niti vrstu ili iznos koji će osiguravati u takvom sustavu. Ukoliko, međutim, država usvoji zakonodavstvo kojim se jamči pravo na plaćanje socijalne pomoći – bilo uvjetovano prethodnim plaćanjem doprinosa ili ne – ima se smatrati da takvo zakonodavstvo jamči imovinsko pravo koje potpada u polje primjene članka 1. Protokola br. 1 za osobe koje ispunjavaju uvjete propisane zakonom (vidi *Stec i ostali* (odluka), prethodno citirano, st. 54.; *Andrejeva*, prethodno citirano, st. 77.; i *Carson*, prethodno citirano, st. 64.).

83. Štoviše, u predmetima poput ovoga, koji se tiču pritužbe pod člankom 14. Konvencije u svezi s člankom 1. Protokola br. 1 da je podnositelju zahtjeva uskraćeno određeno pravo na temelju diskriminatornog razloga u smislu članka 14., mora se ispitati da li bi osim tog razloga na koji se žali podnositelj zahtjeva inače imao pravo izvršivo prema domaćem zakonu na ostvarivanje prava koje je u pitanju (vidi *Gaygusuz protiv Austrije*, 16. rujna 1996., st. 40., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, i *Willis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 36042/97, st. 34., ECHR 2002-IV). Iako članak 1. Protokola br. 1 ne jamči pravo na

primanje socijalne pomoći bilo koje vrste, ukoliko država odluči uspostaviti sustav takvih plaćanja, to mora učiniti na način suglasan članku 14. (vidi *Stec i ostali* (odluka), prethodno citirano, st 55., i *Andrejeva*, prethodno citirano, st. 79.).

84. U konkretnom slučaju, nakon što je dostigao starosnu dob umirovljenja, podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev za isplatu mirovine koja se isplaćuje uz uvjet prikupljanja minimalnog broja mjeseci osiguranja. Sud smatra da je zakonodavstvo o socijalnom osiguranju u konkretnom slučaju stvorilo imovinski interes koji potpada u polje primjene članka 1. Protokola br. 1. Primjenjujući test da li bi podnositelj zahtjeva prema domaćem pravu imao izvršivo pravo na primanje mirovine da nije bilo uvjeta za kojeg tvrdi da je bio diskriminatoran, Sud primjećuje da nije sporno da je podnositelj zahtjeva radio nekih dvadeset osam godina u zatvoru bez da je bio uključen u sustav mirovinskog osiguranja. Njegov zahtjev za isplatu mirovine odbijen je iz razloga što nije sakupio minimalan broj mjeseci osiguranja. Dakle, da je bio u sustavu mirovinskog osiguranja za rad koji je obavljao u zatvoru, sakupio bi dovoljan broj mjeseci osiguranja i ostvario bi pravo na mirovinu.

85. Vlada nije osporavala primjenjivost članka 14. Konvencije u svezi s člankom 1. Protokola br. 1. Tvrdila je međutim da su podnositeljeva primanja u zatvoru bila nedovoljna za plaćanje doprinosa mirovinskom sustavu: nakon odbitka za uzdržavanje, njegova naknada nije prevazilazila prag granične zarade ispod kojeg nijedan zaposlenik nije bio dužan plaćati obvezne doprinose osiguranja sukladno Općem zakonu o socijalnom osiguranju. Sud smatra da ovaj argument, koje je usko vezan s položajem podnositelja zahtjeva kao zatvorenika, ne može poništiti gornji zaključak.

86. Dakle, Sud zaključuje da potraživanja podnositelja zahtjeva potpadaju u polje primjene članka 1. Protokola br. 1 i pravo na mirno uživanje imovine koje isti jamči. To je dovoljno da bi se primijenio članak 14.

2. Poštivanje članka 14. u svezi s člankom 1. Protokola br. 1

(a) Opća načela

87. Sud je u svojoj praksi utvrdio da se samo one razlike u postupanju koje se temelje na odredivom svojstvu ili „statusu” mogu smatrati diskriminatornima u smislu članka 14. (vidi *Carson i ostali*, prethodno citirano, st. 61.). Diskriminacija znači različito postupanje, bez objektivnog i razumnog opravdanja, s osobama u relevantno sličnim situacijama. Nepostojanje „objektivnog i razumnog opravdanja” podrazumijeva da navedeno postupanje nema „legitimnog cilja” odnosno da ne postoji „razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenog sredstva i cilja koji se njime želi postići” (ibid.; vidi također *Andrejeva*, prethodno citirano,

st. 81.; i *Stec i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 65731/01, st. 51., ECHR 2006-VI).

88. Države ugovornice imaju određenu slobodu procjene po pitanju da li i u kojem opsegu razlike u inače sličnim situacijama opravdavaju različitost u postupanju. Opseg ove slobode ovisi o okolnostima, predmetu i njegovoj pozadini. Tako, primjerice, članak 14. ne brani državama članicama različito postupanje s određenim grupama u svrhu ispravljanja određenih „činjeničnih nejednakosti” između njih; dapače, u određenim okolnostima propuštanje pokušaja ispravljanja takvih nejednakosti kroz različito postupanje također može dovesti do povrede članka 14. ukoliko ne postoji objektivno i razumno objašnjenje (vidi *Andrejeva*, prethodno citirano, st. 82.; *Stec i ostali*, prethodno citirano, st. 51.; i *Thlimmenos protiv Grčke* [GC], br. 34369/97, st. 44., ECHR 2000-IV).

89. Nadalje, države imaju široku slobodu procjene prilikom odlučivanja o općim mjerama ekonomske ili socijalne politike. Zbog njihova izravnog poznavanja konkretnog društva i njegovih potreba, državne su vlasti u načelu u puno boljem položaju nego međunarodni sud odlučiti što je u javnom interesu iz socijalnih ili ekonomskih razloga, a Sud će u načelu poštivati odluku zakonodavca u tom smislu ukoliko ona nije „očigledno bez razumnog utemeljenja” (vidi *Andrejeva*, prethodno citirano, st. 83.; i *Stec i ostali*, prethodno citirano, st. 52; *Carson i ostali*, prethodno citirano, st. 61; u specifičnom kontekstu prava zatvorenika vidi također *Dickson protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 44362/04, st. 78., ECHR 2007-XIII).

(b) Primjena općih načela u konkretnom slučaju

90. Podnositelj zahtjeva žalio se na diskriminaciju na temelju njegova položaja kao zatvorenika. Iako to nije jedan od razloga izričito nabrojanih u članku 14., popis sadržan u toj odredbi nije iscrpan i uključuje „bilo koji drugi status” (odnosno „toute autre situation” u francuskom tekstu) prema kojem se osobe ili skupine pojedinaca mogu međusobno razlikovati. U ovom slučaju nije bilo sporno da biti zatvorenikom sačinjava aspekt osobnog statusa za potrebe članka 14.

(i) *Da li se podnositelj kao zaposleni zatvorenik nalazio u bitno sličnoj situaciji kao i obični zaposlenici*

91. Sud će prvo razmotriti da li se, s obzirom na pripadanje sustavu mirovinskog fonda prema Općem zakonu o socijalnom osiguranju, podnositelj zahtjeva kao zatvorenik koji radi nalazio u relevantno sličnoj situaciji kao obični zaposlenici.

92. Vlada je pridala veliku pozornost razlikama u cilju i naravi rada u zatvoru i redovnog zaposlenja. Naglasila je da je rad u zatvoru načelno služio rehabilitaciji te da je bio obvezan, što je situaciju podnositelja zahtjeva razlikovalo od redovnih zaposlenika. Podnositelj je tvrdio da obvezna narav rada u zatvoru nije bila odlučujuća u ovom kontekstu te da se

vrsta posla koju su obavljali zatvorenici ni na koji način nije razlikovala od rada običnih zaposlenika.

93. Sud primjećuje da se rad u zatvoru razlikuje od rada redovnih zaposlenika u mnogim aspektima. Cilj mu je prvenstveno rehabilitacija i resocijalizacija. Radno vrijeme, naknada i korištenje dijela te naknade kao doprinosa uzdržavanju ukazivali su na specifičnosti zatvorskog konteksta. Štoviše, u austrijskom sustavu radna obveza zatvorenika odgovarala je obvezi zatvorskih vlasti da im pronađu prikladan posao. Takva situacija uvelike se razlikovala od uobičajenog odnosa između poslodavca i zaposlenika. Stoga bi se moglo tvrditi da podnositelj zahtjeva kao zaposleni zatvorenik nije bio u relevantno sličnoj situaciji kao obični zaposlenici.

94. Međutim, Sud ne smatra niti činjenicu da rad u zatvoru ima za cilj reintegraciju i resocijalizaciju, niti obveznu narav rada u zatvoru odlučnima u ovom slučaju. Nadalje, Sud smatra da nije odlučno niti da li se rad obavlja u korist zatvorskih vlasti, kao što je to bilo u slučaju podnositelja zahtjeva, ili za privatnog poslodavca, iako bi u potonjem slučaju vjerojatno postojala veća sličnost s klasičnim radnim odnosom.

95. Ono što je odlučujuće u ovom predmetu nisu toliko narav i cilj rada u zatvoru sami po sebi, nego potreba snabdijevanja za stariju životnu dob. Sud nalazi da se u ovom smislu podnositelj zahtjeva kao zatvorenik koji radi nalazio u relevantno sličnoj situaciji kao i obični zaposlenici. Sud stoga mora ispitati da li je različito postupanje s obzirom na pripadanje mirovinskom sustavu prema Općem zakonu o socijalnom osiguranju bilo opravdano. Glede pripadnosti sustavu zdravstvenog osiguranja kao i osiguranju od nezgode u smislu Općeg zakona o socijalnom osiguranju, Sud se slaže da je podnositelj zahtjeva kao zaposleni zatvorenik bio u drugačijoj situaciji od redovnih zaposlenika budući da su zdravstvena zaštita i ona od nezgode zatvorenici osigurani od strane države sukladno odredbama Zakona o izvršenju kazne zatvora. Isto tako, Sud prihvaća da se s obzirom na isplatu mirovine zatvorenik koji je već dostigao dob umirovljenja nalazi u različitoj situaciji od umirovljenika koji nije u zatvoru, iz razloga što su troškovi uzdržavanja zatvorenika pokriveni od strane zatvorskih vlasti.

(ii) Da li je različito postupanje imalo legitiman cilj

96. S obzirom na cilj različitosti u postupanju, Vlada je tvrdila da zaposleni zatvorenici često nisu imali financijskih sredstava plaćati doprinose za socijalno osiguranje. Uračunavati vremenska razdoblja tijekom kojih se nisu plaćali nikakvi, ili barem nikakvi značajni doprinosi, kao razdoblja osiguranja za potrebe mirovine, imalo bi za posljedicu neravnotežu između zaposlenih zatvorenika i osoba izvan zatvorskog konteksta te bi narušilo učinkovitost institucija socijalnog osiguranja, koje su se ionako nalazile u teškoj financijskoj situaciji.

97. Vlada je u svojim očitovanjima implicitno navela i daljnji cilj, naime onaj očuvanja ukupne dosljednosti sustava socijalnog osiguranja. Tvrdila je

da razdoblja tijekom kojih se radilo u zatvoru nije bilo moguće uzeti u obzir kao kvalificirajuća ili zamjenska, budući da su, prema načelima austrijskog prava socijalnog osiguranja, takva razdoblja mogla jedino služiti kao naknada za ona razdoblja tijekom kojih se nisu plaćali nikakvi doprinosi iz razloga ograničenog broja društveno prihvatljivih djelatnosti ili situacija (primjerice školskog obrazovanja, rođenja djeteta, nezaposlenosti, bolesti, obavljanja vojne ili civilne obveze).

98. Sud prihvaća da su razlozi navedeni od strane Vlade, naime očuvanje ekonomske učinkovitosti i ukupne dosljednosti mirovinskog sustava isključenjem osoba koje nisu plaćale značajnije doprinose, legitimni.

(iii) Da li je različito postupanje bilo razmjerno

99. Sud ponavlja svoju dobro ustaljenu praksu prema kojoj zatvorenicima općenito nastavljaju uživati sva temeljna prava i slobode zajamčene Konvencijom, osim prava na slobodu, gdje pritvor određen u sklad sa zakonom potpada u polje primjene članka 5. Konvencije. Nezamislivo je da zatvorenik izgubi sva prava iz Konvencije samo zbog svog statusa osobe pritvorene na temelju kaznene osude (vidi *Hirst protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 2)* [GC], br. 74025/01, st. 69-70, ECHR 2005-IX, i *Dickson*, prethodno citirano, st. 67). Dakle, osoba koji izdržava kaznu zatvora zadržava i svoja prava zajamčena Konvencijom, tako da se bilo kakvo ograničenje tih prava mora opravdati u svakom pojedinom slučaju. Takvo opravdanje može proizlaziti, između ostalog, iz nužnih i neizbježnih posljedica služenja kazne zatvora ili iz odgovarajuće povezanosti između ograničenja u pitanju i okolnosti dotičnog zatvorenika (ibid., st. 68).

100. Sud će u svjetlu ovih načela razmotriti da li postoji razuman odnos proporcionalnosti između neuključivanja zaposlenih zatvorenika u sustav mirovinskog osiguranja i gore navedenih legitimnih ciljeva. Srž navoda podnositelja zahtjeva sastojala se u argumentu da Vlada nije adekvatno opravdala različitost u postupanju. Tvrдио je da je glavni razlog zbog kojeg zatvorenicima nisu bili u mogućnosti plaćati doprinose za socijalno osiguranje prema odredbama Općeg zakona o socijalnom osiguranju bio posljedica političke odluke da država zadrži veći dio naknade za rad zatvorenika kao doprinos za uzdržavanje.

101. Sud primjećuje da je pitanje uključivanja zaposlenih zatvorenika u sustav mirovinskog osiguranja blisko povezano s pitanjima politike kažnjavanja, kao što su shvaćanje općeg cilja zatvaranja, sustav rada zatvorenika, naknada za isti i prioriteta korištenja takve naknade, ali i s pitanjima socijalne politike koja se odražava u cjelokupnom sustavu socijalnog osiguranja. Ukratko, čitava problematika postavlja kompleksna pitanja izbora socijalne strategije, što je područje u kojem države uživaju široku slobodu procjene, a Sud će se umiješati jedino ukoliko smatra da je

izbor politike zakonodavca „očigledno bez razumnog utemeljenja” (vidi praksu citiranu u st. 89. gore).

102. Iz razloga kompleksnosti ovih pitanja, Sud smatra da ne može razmotriti pitanje uključivanja zatvorenika u sustav mirovinskog sustava u izolaciji, već da ga mora razmotriti kao dio općeg sustava rada u zatvoru i socijalnog osiguranja zatvorenika.

103. Kao što je već navedeno, u austrijskom sustavu zatvorenici su obvezni raditi, a zatvorske vlasti dužne su im osigurati primjeren posao. Sud primjećuje kao pozitivnu činjenicu u tom sustavu da trenutno više od 70% zatvorenika radi. Radno vrijeme je prilagođeno zatvorskom kontekstu, uključujući određene pogodnosti kao što je uračunavanje u radno vrijeme ono provedeno na terapijskom ili socijalnom liječenju do pet sati tjedno. Štoviše, zatvorenici primaju naknadu za njihov rad, od koje se međutim 75% odbija kao doprinos uzdržavanju. Sud kao prvo primjećuje da ubiranje takvog doprinosa nije samo po sebi protivno Konvenciji (vidi predmet *Puzinas protiv Litve* (odluka), br. 63767/00, 13. prosinca 2005, u kojem se radilo o pritužbi pod člankom 1. Protokola br. 1 o odbitku 25% zatvorenikove plaće). Iako se postotak u ovom slučaju čini prilično visokim, svejedno se ne može smatrati nerazumnim uzimajući u obzir opći trošak održavanja zatvora kao i činjenicu da su svi troškovi života zatvorenika, uključujući zdravstveno i osiguranje od nezgode, pokriveni od strane države.

104. Što se tiče socijalnog osiguranja zatvorenika, Sud ponavlja da se prilikom određivanja širine polja slobodne procjene kao jedan od relevantnih faktora može uzeti i postojanje odnosno nepostojanje zajedničkog pristupa u zakonima država ugovornica (vidi *Petrovic protiv Austrije*, 27. ožujka 1998, § 38, *Reports* 1998-II).

105. Sud primjećuje da iako ne postoji europski konsenzus u ovom pitanju, postoji određeni razvojni trend: za razliku od Europskih zatvorskih pravila iz 1987., ona iz 2006. ne samo da sadrže načelo normalizacije rada u zatvoru, nego također izričito preporučuju u pravilu 26.17 da „u mjeri u kojoj je to moguće zatvorenici koji rade budu uključeni u nacionalne sustave socijalnog osiguranja” (vidi st. 56. gore). Međutim, Sud primjećuje i da je formulacija korištena u pravilu 26.17 oprezna („u mjeri u kojoj je to moguće”) te da se odnosi na uključivanje u nacionalne sustave socijalnog osiguranja općenito. Štoviše, dok apsolutna većina država članica Vijeća Europe osigurava zatvorenicima neki oblik socijalnog osiguranja, samo mala većina uključuje zatvorenike u svoje sustave mirovinskog osiguranja, a neke od njih, među kojima je i Austrija, jedino pružajući im mogućnost uplaćivanja dobrovoljnih doprinosa. Manjina uopće ne uključuje zatvorenike u svoje mirovinske sustave (vidi st. 60. gore).

106. Društva se dakle tek postepeno kreću prema uključivanju zatvorenika u svoje sustave socijalnog osiguranja općenito i posebice u svoje sustave mirovinskog osiguranja. Austrijsko zakonodavstvo odražava

ovakav trend time što se svim zatvorenicima osigurava zdravstvena zaštita i osiguranje od nezgode. Uz to, zaposleni zatvorenici uključeni su od 1. siječnja 1994. u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti, sukladno izmjenama Zakona o osiguranju za slučaj nezaposlenosti iz 1993. koje su činile samo dio šire reforme sustava izvršenja zatvorskih kazni. Kao što je Vlada objasnila, razlog za takvu odluku bio je činjenica da je zakonodavac osiguranje za slučaj nezaposlenosti smatrao najučinkovitijim sredstvom pomaganja zatvorenicima u reintegraciju u društvo nakon otpusta budući da je, osim plaćanja naknade za nezaposlene, jamčilo i pristup čitavom nizu ustanova za obuku i traženje zaposlenja. U vrijeme reformi iz 1993. bilo je također predviđeno i uključivanje u sustav mirovinskog osiguranja, međutim ono dosad nije zaživjelo u praksi zbog teške financijske situacije ustanova socijalne sigurnosti.

107. Što se tiče konkretne situacije podnositelja zahtjeva, Sud primjećuje da je on bio zaposlen tijekom dužih razdoblja u zatvoru (vidi st. 10. gore). Prema odlukama domaćih vlasti u konkretnom slučaju njegova razdoblja bez osiguranja dogodila su se između 1960-ih i 1990-ih. Sud smatra bitnim činjenicu da tijekom tog razdoblja nije bilo zajedničkog pristupa glede uključivanja zaposlenih zatvorenika u nacionalne sustave socijalnog osiguranja. Ovakva situacija odrazila se i u Europskim zatvorskim pravilima iz 1987. koja nisu sadržavala nikakvu odredbu u tom smislu.

108. Vlada je tvrdila da su vrlo dugačke zatvorske kazne rijetke i da je iz tog razloga većina zatvorenika bila u mogućnosti sakupiti dovoljan broj mjeseci osiguranja za rada izvan zatvora, te time nije lišena prava na mirovinu. Sud ne smatra potrebnim detaljno razmotriti ovaj argument. Radije će pridati važnost činjenici da podnositelj zahtjeva, iako nije ostvario pravo na mirovinu, nije ostavljen bez socijalnog osiguranja. Nakon puštanja iz zatvora primao je naknadu za nezaposlene, a nakon toga i nužnu pomoć, na koje je imao pravo budući da je kao zaposleni zatvorenik bio zaštićen Zakonom o osiguranju za slučaj nezaposlenosti. Prema njegovim podnescima, podnositelj zahtjeva još uvijek prima nužnu pomoć kao i socijalnu pomoć u vidu naknade za troškove stanovanja. Njegov mjesečni prihod trenutno iznosi 720 EUR te time gotovo dostiže iznos minimalne mirovine, koja trenutno iznosi oko 780 EUR za samca.

109. Na temelju činjenica konkretnog slučaja kao i svih informacija koje posjeduje, Sud zaključuje da sustav rada u zatvoru i s njime povezanog socijalnog osiguranja kao takav nije „očigledno bez razumnog utemeljenja”. U kontekstu mijenjajućih standarda, država ugovornica ne može se kritizirati što je dala prvenstvo sustavu osiguranja za slučaj nezaposlenosti koje je smatrala najvažnijim za reintegraciju zatvorenika nakon otpusta.

110. Iako je tužena država obvezna držati pod nadzorom pitanja koja su se postavila u ovom predmetu, Sud zaključuje da nije prekoračila svoju

slobodu procjene time što do danas zaposlene zatvorenike nije uključila u svoj sustav mirovinskog osiguranja.

111. Slijedi da nije došlo do povrede članka 14. u svezi s člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 4. KONVENCIJE

112. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da se, budući da nije bio uključen u mirovinski sustav za rad koji je obavljao u zatvoru, takav rad nije mogao smatrati kao da potpada pod članak 4. st. 3 (a) te je stoga prekršio članak 4. st. 2 Konvencije.

Članak 4. u bitnom dijelu glasi kako slijedi:

“1. Nitko se smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu.

2. Nitko se ne smije siliti na prisilan ili obvezatan rad.

3. U svrhu tumačenja ovog članka pojam “prisilni ili obvezatni rad” ne obuhvaća:

(a) svaki rad koji se u skladu s člankom 5. ove Konvencije zahtijeva od neke osobe na redovitom izdržavanju kazne ili za vrijeme uvjetnog otpusta na slobodu;

...”

A. Tvrdnje stranaka

113. Podnositelj zahtjeva je tvrdio da je rad koji je obavljao u zatvoru predstavljao „prisilan ili obvezatan rad” u smislu članka 4. st. 2. Konvencije. Pozvao se na MOR Konvenciju br. 29, prema kojoj „prisilni ili obvezatni rad” podrazumijeva svaki „rad ili uslugu koji se zahtijevaju pod prijetnjom bilo kakve kazne i za koje se dotična osoba nije dobrovoljno ponudila”. S time u svezi, istaknuo je da su zatvorenici u Austriji bili obvezni raditi sukladno članku 44. Zakona o izvršenju kazne zatvora te da je odbijanje zatvorenika da radi predstavljalo kažnjivo djelo prema člancima 107(1) i 109. tog zakona.

114. Priznajući kako bi obveza zatvorenika na rad mogla biti opravdana člankom 4. st. 3 (a), naveo je kako se prema današnjim standardima rad zatvorenika bez uključivanja u sustav mirovinskog osiguranja ne može smatrati „radom koji se zahtijeva na redovitom izdržavanju kazne” u smislu te odredbe. Dakle, činjenicom da je kao zatvorenik morao raditi bez da je bio uključen u sustav mirovinskog osiguranja prekršen je članak 4. Konvencije.

115. S druge strane, Vlada je tvrdila da rad u zatvoru ne potpada pod članak 4. budući da je pokriven iznimkom zabrane prisilnog ili obvezatnog rada sadržanom u članku 4. st. 3 (a). Posljedično, neuključivanje zaposlenih

zatvorenika u mirovinski sustav nije se moglo razmatrati pod člankom 4. Konvencije.

B. Ocjena Suda

1. Opća načela

116. Sud naglašava da članak 4. ustoličuje jedan od temeljnih vrijednosti demokratskog društva. Za razliku od većine ostalih materijalnih odredaba Konvencije i Protokola br. 1 i 4, članak 4. st. 1. ne dopušta iznimke niti derogaciju pod člankom 15. st. 2., čak niti u slučaju izvanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda (vidi *Siliadin protiv Francuske*, br. 73316/01, st. 112., ECHR 2005-VII, i *Rantsev protiv Cipra i Rusije*, br. 25965/04, st. 283., ECHR 2010-... (isječci)).

117. Članak 4. st. 2. Konvencije zabranjuje „prisilni ili obvezatni rad”. Pri tumačenju članka 4. Sud je u ranijim predmetima uzimao u obzir mjerodavne MOR Konvencije, koje su obvezujuće za gotovo sve države članice Vijeća Europe, uključujući Austriju, te posebice Konvenciju o prisilnom radu iz 1930. (vidi *Van der Mussele protiv Belgije*, 23. studenog 1983., st. 32., Serija A br. 70, i *Siliadin*, prethodno citirano, st. 115.).

118. Sud je u tim slučajevima primijetio da postoji namjerna sličnost između stavka 3. članka 4. Konvencije i stavka 2. članka 2. MOR Konvencije br. 29. Stavak 1. potonjeg članka propisuje da „za potrebe” potonje Konvencije izraz „prisilni ili obvezatni rad” znači „svaki rad ili uslugu koji se zahtijevaju pod prijetnjom bilo kakve kazne i za koje se dotična osoba nije dobrovoljno ponudila” (vidi *Siliadin*, prethodno citirano, st. 116.). Sud ovu definiciju smatra izvorištem za tumačenje članka 4. Konvencije, ali podsjeća da se ne smiju izgubiti iz vida posebna obilježja Konvencije kao ni činjenica da ona predstavlja živi instrument koji se mora tumačiti „u smislu značenja koja trenutno prevladavaju u demokratskim državama” (vidi *Van der Mussele*, prethodno citirano, st. 32.).

119. Članak 4. st. 3 (a) navodi da pojam „prisilni ili obvezatni rad” ne uključuje onaj „rad koji se zahtijeva na redovitom izdržavanju kazne”.

120. Sud je svjestan da specifičnoj strukturi članka 4. st. 3. nije namjera „ograničiti” ostvarivanje prava zajamčenih stavkom 2., već „razgraničiti” sam sadržaj tog prava, budući da ono tvori jednu cjelinu sa stavkom 2. te određuje što izraz „prisilni ili obvezatni rad” ne uključuje (“*n’est pas considéré comme ‘travail forcé ou obligatoire’...*”). Stavak 3. stoga služi kao pomoć pri tumačenju stavka 2. Četiri podstavka stavka 3., bez obzira na svoju različitost, temelje se na prevladavajućim idejama od općeg interesa, socijalnoj solidarnosti i onome što je normalno u uobičajenom tijeku stvari (vidi *Van der Mussele*, prethodno citirano, st. 38.; također vidi *Karlheinz Schmidt protiv Njemačke*, 18. srpnja 1994., st. 22., Serija A br. 291-B, i *Zarb Adami protiv Malte*, br. 17209/02, st. 44., ECHR 2006-VIII).

121. Praksa Suda u svezi s radom u zatvoru prilično je oskudna. U jednoj od svojih ranih presuda Sud je razmatrao rad koji je zatvorenik recidivist morao obavljati jer je njegov uvjetni otpust bio uvjetovan sakupljanjem određenog iznosa ušteđevine. Prihvaćajući da je rad u tom predmetu bio obvezatan, Sud nije našao povredu članka 4. Konvencije iz razloga što su bili ispunjeni uvjeti iz članka 4. st. 3 (a). Prema mišljenju Suda, rad koji se zahtijevao „nije prevazilazio ono što je „uobičajeno” u ovom kontekstu, budući da je bio namijenjen pomoći podnositelju zahtjeva da se reintegrira u društvo te je za pravni temelj imao odredbu koja je postojala i u određenim drugim državama članicama Vijeća Europe (vidi *Van Droogenbroeck protiv Belgije*, 24. lipnja 1982., st. 59., Serija A br. 50, s pozivanjem na *De Wilde, Ooms i Versyp protiv Belgije*, 18. lipnja 1971., st. 89-90, Serija A br. 12).

122. Što se tiče naknade za rad i socijalnog osiguranja zatvorenika, Sud se poziva na odluku Europske komisije za ljudska prava od 6. travnja 1968. u predmetu *Twenty-one Detained Persons (Dvadeset jedan pritvorenik) protiv Njemačke* (br. 3134/67, 3172/67, 3188-3206/67, *Zbirka 27*, str. 97-116), u kojem su se podnositelji, pozivajući se na članak 4., žalili što im je bila odbijena odgovarajuća naknada za rad koji su morali obavljati u pritvoru te što zatvorske vlasti za taj rad nisu za njih plaćale odgovarajuće doprinose u sustav socijalnog osiguranja. Komisija je njihove pritužbe proglasila nedopuštenima iz razloga što su bile očito neosnovane. Članak 4. nije sadržavao nikakvu odredbu koja bi se odnosila na naknadu za rad zatvorenika. Štoviše, Komisija se pozvala na svoju ustaljeni praksu prema kojoj je smatrala nedopuštenom svaku pritužbu zatvorenika koji je zahtijevao veću naknadu za rad ili pravo na socijalno osiguranje.

123. Sud je sličnu pritužbu razmatrao i s drugačijeg stajališta u predmetu *Puzinas* (gore citirano). Podnositelj se žalio pod člancima 4. i 14. Konvencije te člankom 1. Protokola br. 1 da je domaće zakonodavstvo o socijalnom osiguranju bilo neadekvatno budući da nije dozvoljavalo zatvorenicima da potražuju mirovinu niti bilo koji drugi oblik socijalne naknade za rad u zatvoru. Sud je ovu pritužbu prvenstveno razmotrio sa stajališta članka 1. Protokola br. 1, primijetivši da nije bilo sporno kako podnositelj prema domaćem pravu nije imao pravo na mirovinu niti bilo kakvu drugu socijalnu naknadu. Zaključivši da podnositelj stoga nije imao imovinu u smislu članka 1. Protokola br. 1 glede budućeg prava ili iznosa mirovine, Sud je odbio pritužbu pod ovom odredbom, kao i pod ostalima na koje se podnositelj pozivao, jer nisu bile sukladne *ratione materiae* s odredbama Konvencije.

2. Primjena u konkretnom slučaju

124. Sud mora razmotriti da li je podnositelj zahtjeva u ovom predmetu morao obavljati „prisilan ili obvezatan rad” suprotan članku 4. Konvencije. Sud primjećuje da je podnositelj bio obvezan raditi u skladu s člankom

44(1) Zakona o izvršenju kazne zatvora. Odbijanje rada koji mu je bio dodijeljen predstavljalo bi, prema članku 107. tog zakona, djelo kažnjivo opomenom ili samicom prema članku 109.

125. Uzimajući prilikom tumačenja članka 4. st. 2. Konvencije kao polaznu točku definiciju prisilnog ili obvezatnog rada sadržanu u članku 2. st. 1. MOR Konvencije br. 29 (vidi *Van der Mussele*, prethodno citirano, st. 32-34), Sud ne sumnja da je podnositelj zahtjeva obavljao rad „za koji se nije dobrovoljno ponudio pod prijetnjom kazne”.

126. Iako ovo među strankama nije bilo sporno, bile su različitog mišljenja glede pitanja da li je takav rad potpadao pod članak 4. st. 3 (a) Konvencije, koji iz pojma „prisilni ili obvezatni rad” isključuje „rad koji se u skladu s člankom 5. Konvencije zahtijeva od neke osobe na redovitom izdržavanju kazne”. Vlada je na to pitanje dala potvrđan odgovor, zaključivši da rad podnositelja zahtjeva kao zatvorenika nije potpadao u polje primjene članka 4. Podnositelj je, s druge strane, tvrdio da rad u zatvoru bez uključivanja u sustav mirovinskog osiguranja nije potpadao pod tu odredbu te je stoga predstavljao „prisilni ili obvezatni rad” protiv članak 4. st. 2.

127. Sud još nije imao prilike razmotriti pitanje da li članak 4. zahtijeva od država ugovornica da zaposlene zatvorenike uključi u svoje sustave socijalnog osiguranja. Gore navedene odluka Komisije u predmetu *Twenty-one Detained Persons protiv Njemačke* (gore citirano), koja je na to pitanje dala negativan odgovor, datira iz 1968. Sud će stoga razmotriti da li je stav u tom predmetu još uvijek važeći s obzirom na rad koji je podnositelj zahtjeva obavljao u zatvoru bez da je bio uključen u sustav mirovinskog osiguranja.

128. Tekst Konvencije ne sadrži nikakvu indicaciju glede uključivanja zaposlenih zatvorenika u nacionalne sustave socijalnog osiguranja. Međutim, prilikom ocjene što bi se moglo smatrati „radom koji se zahtijeva na redovitom izdržavanju kazne”, Sud će uzeti u obzir prevladavajuće standarde u državama članicama (vidi *Van Droogenbroeck*, prethodno citirano, st 59.).

129. Podnositelj zahtjeva u osnovi se poziva na doktrinu Suda prema kojoj je Konvencija živi instrument koji se mora tumačiti u skladu sa suvremenim uvjetima (vidi, primjerice, *Tyrer protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 25. travnja 1978., st. 31., Serija A br. 26; *Christine Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], no. 28957/95, st. 75., ECHR 2002-VI; i *Van der Mussele*, prethodno citirano, st. 32.). Tvrdio je da su se europski standardi promijenili do te mjere da se rad u zatvoru bez uključivanja u sustav mirovinskog osiguranja ne može više smatrati „radom koji se zahtijeva na redovitom izdržavanju kazne”.

130. Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva radio dugačka razdoblja u zatvoru počevši 1960.-ih godina. U to vrijeme Komisija je u svojoj odluci *Twenty-one Detained Persons protiv Njemačke* (prethodno citirano),

zaključila da članak 4. Konvencije nije zahtijevao da se zaposleni zatvorenici uključe u sustav socijalnog osiguranja. Europska zatvorska pravila iz 1987. nisu se bavila pitanjem uključivanja zaposlenih zatvorenika u sustav socijalnog osiguranja. Sud priznaje da je nakon toga došlo do značajnog razvoja u području politike kažnjavanja. Ovaj se razvoj odrazio u Europskim zatvorskim pravilima iz 2006. koja kao jedno od svojih temeljnih načela sadrže načelo normalizacije rada u zatvoru. Konkretnije u odnosu na ovaj kontekst, pravilo 26.17 Europskih zatvorskih pravila iz 2006. određuje da „u mjeri u kojoj je to moguće, zaposleni zatvorenici budu uključeni u nacionalne sustave socijalnog osiguranja”.

131. Međutim, imajući u vidu trenutnu praksu država članica, Sud ne vidi temelja za tumačenje članka 4. na način koji zagovara podnositelj zahtjeva. Prema dostupnim podacima, iako apsolutna većina država ugovornica na neki način uključuje zatvorenike u nacionalne sustave socijalnog osiguranja, samo mala većina zaposlene zatvorenike uključuje u svoje mirovinske sustave. Austrijsko pravo odražava ove promjene europskog prava time što svim zatvorenicima pruža zdravstveno i osiguranje od nezgode, te što su zaposleni zatvorenici uključeni u sustav osiguranja za slučaj nezaposlenosti, ali ne i u mirovinski sustav.

132. Ukratko, čini se da ne postoji dovoljan konsenzus po pitanju uključivanja zaposlenih zatvorenika u sustav mirovinskog osiguranja. Iako pravilo 26.17 Europskih zatvorskih pravila iz 2006. odražava razvojni trend, ne može se poistovjetiti s obvezom koja bi proizlazila iz članka 4. Konvencije. Stoga se obvezatni rad koji je podnositelj obavljao kao zatvorenik bez uključivanja u mirovinski sustav mora smatrati „radom koji se zahtijeva na redovitom izdržavanju kazne” u smislu članka 4. st. 3. (a).

133. Sud zaključuje da je rad koji je podnositelj zahtjeva obavljao potpadao pod članak 4. st. 3 (a) Konvencije te da stoga nije predstavljao „prisilan ili obvezatan rad” u smislu članka 4. st. 2. Konvencije.

134. Dakle, nije došlo do povrede članka 4. Konvencije.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 14. KONVENCIJE U SVEZI S ČLANKOM 4.

135. Sud primjećuje da se podnositelj zahtjeva uglavnom pozivao na članak 4. uzet samostalno, ali da je također spominjao članak 14. bez navođenja ikakvih konkretnih argumenata u pogledu članka 14. u svezi s člankom 4.

136. Sud zaključuje da razmatranje pod člankom 4. pokriva sva pitanja na koja se odnosi pritužba podnositelja zahtjeva. Stoga smatra da nije potrebno razmatrati njegovu pritužbu pod člankom 14. u svezi sa člankom 4.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Presuđuje*, s deset glasova za i sedam protiv, da nije došlo do povrede članka 14. Konvencije u svezi s člankom 1 Protokola br. 1;
2. *Presuđuje*, sa šesnaest glasova za i jednim protiv, da nije došlo do povrede članka 4. Konvencije;
3. *Presuđuje*, jednoglasno, da nije potrebno razmatrati pritužbu pod člankom 14. Konvencije u svezi s člankom 4. Konvencije.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku i objavljeno na javnoj raspravi u Zgradi Ljudskih prava u Strasbourgu dana 7. srpnja 2011.

Vincent Berger
Jurisconsult

Jean-Paul Costa
Predsjednik

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Službeni jezici Europskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prijevod ne obvezuje Sud niti je isti odgovoran za njegovu kvalitetu. Prijevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Prijevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s naznakom autorskih prava i referencom na Zakladu za ljudska prava. Ukoliko se bilo koji dio ovog prijevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, molimo kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012. Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le

titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante publishing@echr.coe.int.